פרייטיק 3 יאנואר VII-טער יארגאנג
„Nal. pocz. uiszczono ryczałtem
№ 1 (291)
Ra... ...cznia 1930
ראדאם, פרייטאג ... תר"ץ

ראדאמער-קעלצער לעבען

פרייז 25 גראשען.

Redakcja i Admistracja
Radom, Szwarlikowska 20.

Oddział w Kielcach.

אנאנסען פרייזן

איין מילימעטער שורה: פאר'ן טעקסט 40 גר.
„ „ „ אין „ 60 „
„ „ „ נאך „ 25 „
די ערשטע און לעצטע זייט ענטהאלטען 8 שפאלטען
אין טעקסט 4 „

א הארציגען מזל טוב אונזער חשוב'ען חבר
משה רובינשטיין עט פרוי
צו דער פערלאבונג פון זייער טאכטער
סאליא מיט ה' **א. ראטענבערג**
די עלטערן ווינשען מיר פיעל נחת
און די פערלאבטע — א גליקליכע צוקונפט.
האנדווערקער - קלוב
ראט און פערוואלטונג פון דער
האנדווערקער - באנק אין ראדאם.

מיין חבר משה רובינשטיין עט פרוי
גראטולירע איך הערצליך
צו דער פערלאבונג פון זייער טאכטער
סאליא מיט ה' **א. ראטענבערג**
דער צוזאמענבונד פון יונגען פארל זאל זיין א גליקליכער
און ברענגען די עלטערן פיל גליק.
חיים קארמאן עט פרוי.

מיין אינטימען חבר און פריינד
משה רובינשטיין עט פרוי
צו דער פערלאבונג פון זייער טאכטער
סאליא מיט ה' **א. ראטענבערג**
גראטולירע איך הערצליך און ווינש אזוי די עלטערן
ווי אויך דעם פערלאבטען פארל פיל גליק און צופרידענהייט.
איזאק מארקוס.

גליק און צופרידענהייט
ווינש איך מיין חבר
משה רובינשטיין עט פרוי
צו דער פערלאבונג
פון זייער טאכטער סאלא
מיט ה' א. ראטענבערג
שמואל איידעלבוים
עט פרוי.

גליק און עוויגע צופרידענהייט
מיין חבר
משה רובינשטיין עט פרוי
צו דער פערלאבונג פון זייער ליבע
טאכטער סאלע
מיט ה' א. ראטענבערג
ווינשט א גליקליכע צוקונפט.
י. י. מאגנישעווסקי
עט פרוי.

צום פערלאבונג פון אונזער זוהן
דוד ווייסבארד
מיט פרל. ליפציע זילבערשלאק
ווינשען מיר פיעל גליק
און עוויגע צופרידענהייט.
עלטערן ווייסבארד.

דוד ווייסבארד
ליפציע זילבערשלאק
פערלאבט
ראדאם — דעצעמבער

צום פערלאבונג פון אונזער ליבען
ברודער און צוקונפטיגען שוואגער
דוד ווייסבארד
מיט פרל. ליפציע זילבערשלאק
ווינשען גליק און אייביגע הארמאניע.
ברידערן און פרל. הערשקאוויץ.

Z intencji zaręczyn naszego kuzyna
Dawida Wajsborda
— z p. —
Leosią Zylberszlakówną
Życzymy wiecznego szczęścia
i harmonji dusz.
Gustawostwo Wajsbord.

Z intencji zaślubin
p.
Mojżesza
Berkmana
z p.
Lubą
Warszawską
życzy im wiele
szczęścia i różowej
przyszłości
M. Joffe.

פלאנצען-
פוטער
„אמאדא"
האט געשלאגען
דעם וועלט-רעקארד.
Przedstawiciel
J. ZYLBER
RADOM,
Długa 5, telef. 580.

וואס וועט זיין מכח קויהלען?

דער ווינטער איז שוין דא. דער שניי האט זיך לאנג שוין בעוויזען און פרעסט וועלען מסתמא אויך באלד זיך לאזען פיהלען.

לויט די הכנות און לויט פערשידענע בעקאנטמאכונגען מצד דער מאכט, וועט דער היינטיגער ווינטער פארגעזעהן אלס נישט קיין לייכטער. שוין אין מיטען זומער האט א גרויסע טייל בירגער, פערשטעהט זיך דער מעהר-פערמעגליכער און בכלל יעדער, וואס האט נאר געקאנט, זיך בעזארגט מיט א הייצמיטעל, אדער קלענערען זאפאס ... אויפ'ן היינטיגען ווינטער. אויך די וואיעוואדזטוואס אויף זייערע ... זיי אויך די קעלצער וואיעוואדזטווא, צו וועלכער עס געהערט אויך ראדאם -- האבען א צייט פריהער פארן אנקומען פון הערבסט אין כמעט אלע פונאנדערגעקלעבטע מודעות און דורך קאמוניקאטען אין דער גרויסע געשעה'ט דער בעפעלקערונג אנצוגרייטען קוילען אויפ'ן ווינטער אין דער געהעריגער צייט, ד. ה. איידער די פרעסט קומען און דער צופיהר פון קויהלען ווערט טאקי צוליב די פרעסט בעשווערט. דאדורך וואס דאן קאנען אנטשטעהן קאמפליקאציעס אין דער לאדונג-קאמוניקאציע, ווי אויך צוליב דער גרויסער נאכפראגע, בעת די קעלטען, קאן ארויס-רופען הערען א מאנגעל אין וואגאנען -- איבער די טעמים האבען די העכערע מאכט-אינסטאנצען, ווי דאס זענען די וואיעוואדזטווס, איינגעפונען פאר נויטיג וועגען דעם אויפמערקזאם מאכען די בירגער, כדי בעצייטענס זיך פארברייטען צום ווינטער.

דער גרונד-מאטיוו, וואס האט ארויסגערופען היי-יאהר די אלע פריהצייטיגע הכנות און ווארנונגען, איז בלי שום ספק דער שוידערער קאטאסטראפאלער ווינטער הערייאהרען, וועלכער איז געקומען פאר אלע כמעט אינערווארטעט און געטראפען דעם עולם נישט צוגעגרייט צום טעמפעראטור פון די סיבירער מדינה, וואו 40, 50 גראד פרעסט איז נישט אזא יקר המציאות. עולם האט זיך דערמאנט טאקע אנגעשראקען און געטרייסלט די פרעסט נאך אין ראש-חודש תמוז. האט מען זיך טאקע זייאהר בעצייטענס מכין געווען און יעדער, וואס האט געקענט, האט אנגעפולט די קעלער'ס און שפייכלער'ס מיט קויהלען -- א ביסעל צדה לדרך אויפ'ן ווינטער. א קשיא אויף א מעשה, ווי קאן מען שוין אין אזא אטמאספערישע רעוואלוציע און קלימאט-איבערקעהרעריגיש געגוי פעסטשטעלען דעם דיאגנאז פון היינטיגען ווינטער?

ביי מענשען איז, אלזא, גוט געבליבען בזכרון די שפורען פון דעם שווערען פאראיאהריגען ווינטער. אפילו אין די גרויסע היצען, אז זיי האבען זיך דערמאנט אן די איבערגעלעבטע פרעסט האבען זיי א ציטער געטוהן פון קרירות און פיבער. איין זאך אבער איז זיי, ליידער, ארויס איבגעגאנגען פון זכרון און דאס איז, אז מ'דארף טאקע, צוגלייך ווי זיך אליין, אויך א טראכט טוהן פאר דער ארימער, נויטבעדערפטיגער בעפעלקערונג, וועלכע האט אממייסטענס געליטען פונ'ם גרויזאמען ווינטער אין פאריגען יאהר, מילא צום סתם-יוד קאנען מיר אפשר נישט האבען קיין צו גרויסע טענות. דערויף, זאגט ער, זענען פארהאן שקנים, טהוער און זאלען זיי קומען מאהנען, פאדערען אין דערמאנען. דאגעגען אנ'עוולה איז עס פון אונזערע ראדאמער כלל טהוער און געזעלשאפטליכע פיהרער. זיי האבען געוויס אויפ'ן גרונד פון אויסגעפראבטער, שווערער ערפאהרונג פון פערגאנגענעם ווינטער געבריפט זיין מעהר פארגעברייט צום היינטיגען ווינטער. דער רוף פון די וואיעוואדזטווס און די אינטענסיווע הכנות פון פריוואטע מענשען, וועגען צוגרייטען זיך מיט בעהייצונגס-מאטעריאל אויפ'ן ווינטער -- האט בעדארפט א שטויס טוהן אט די געזעלשאפטליכע טהוער און זיי דערמאנען, אז אויך זיי מוזען זיך בעצייטענס א נעם טוהן צו רעאליזירען די קויהלען-אקציע פאר דער ארימער בעפעלקערונג און נישט ווארטען אויף דער לעצטער מינוט.

אמת איז, אז דער פרעזעס פון דער הילפ'ס-געזעלשאפט „עזרה", ה' איתמר אדלער, האט דאס פערשטאנען און באלד נאך סוכות האט ער שוין פערשידענע געפלאנט מכח א רער קויהלען-אקציע. צום בעדויערן אבער איז ער נישט מעהר ווי איינער און מעג ער האבען דעם בעסטען ווילען, די גרעסטע מאס ענערגיע און די טיעפסטע פערשטענדניש פאר די נויט פון די ארימע מאסען -- איז ער פארט נישט אימשטאנד אליין צו נעמען אויף זיך אזא קאלאסאלע ארבייט; א ארבייט, וועלכע איז פערבונדען מיט אומגעהויערע אנשטרענגונגען און גרויסע מאטעריעלע אויסגאבען. ווי איתמר אדלער האט דאן קיין אנדערען וועג נישט געזעהן, נאר צו ווענדען זיך צו דער גמינע, וועלכע זאל רעכצייטיג ארויסצאהלען איהר אונטערשטיצונג'ס-סומע פאר דער אקציע, נישט ווארטענדיג, ווי דער שטייגער, ווען דער ווינטער וועט שוין זיין צו-ענדע.

ביי דער אונטערוועגען פון ה' אדלער אין גמינע, איז אבער געשעהן א מיספערשטענדניש, וואס איז ביז'ן היינטיגען טאג נאך נישט אויפגעקלערט געווארען. מיר ווייסען נישט גענוי פאר וואס און פאר ווען, נאר פלוצלינג האט זיך אדוו. ה' מוליער, אלס פרעזעס פון דער גמינע-פערוואלטונג, אויסגעדריקט צום ה' אדלער, ער זאל איהם געבען די האנד, אז ער ענטזאגט זיך פון דער קויהלען-אקציע אויפ'ן היינטיגען ווינטער.

דיעזעלבער ענין האט זיינער צייט אויך געפונען א אפקלאנג אין „ראדאמער-קעלצער לעבען". די געזעלשאפט „עזרה" האט אונז איינגעשיקט א בריעף, וואו ס'איז אויספיהרליך געווען איבערגעגעבען די אינטערוועניץ אין גמינע פון ה' אדלער מכח א בעצייטענס-אונטערנעמענדיגער קויהלען-אקציע און אויך דער אויבענדערמאנטער ענטפער פון אדוו. ה' מוליער.

הקיצור, די לעצטע שורה איז, אז „עזרה" האט לויט'ן וואונש פון ה' מוליער מסיח דעת געווען און גענצליך רעזיגנירט פון דער קויהלען-אקציע, וואס איז געווען איהר יאהר-יעהרליכע טראדיציע, און פון דעם, אז די גמינע זאל ארגאניזירען אויף איהר ארט אזא ענליכע אקציע, הערט מען נאך אויך נישט. און דער רעזולטאט פארלויפיג איז, אז קיינער קימערט זיך און קיינעם אינטערעסירט נישט די פיגל-הונדערטער ארימע און אונפערמעגליכע בכבוד'יגע פאמיליעס, וועלכע ליידען פון קעלט, און אין פאל ווען ס'וועלען ארויספאלען פרעסט וועלען אט די פאמיליעס פשוט פערפרוירען ווערען.

מיר זענען אבער אין דער מיינונג און מיר גלויבען, אז דאס איז אויך די מיינונג פון דער גאנצער שטאדט, אז אויף דער „עזרה" און איבערהויפט אויפ'ן אונערמידליכען טהוער, ה' איתמר אדלער, אלס פרעזעס פון „עזרה", ליגט אונבעדינגט א הייליגער חוב נעמען זיך פאר דער זאך און ווי זייער מנהג אלע יאהר, אויך היי-יאהר דורכפיהרען די קויהלען-אקציע. ווייל אויב נישט „עזרה" איז א גרויסער פראגע-צייכען, צי אזא אקציע וועט בכלל צושטאנד קומען, און צו וועמענס קאפ וועט דאס אויסגעהן, אויב נישט צו די ארימעלייט'ס דער גורל פון נויטבעדערפטיגע קאן נישט און טאר נישט פערוואנדעלט ווערען אלס אנ'אביעקט און אנ'אמביציעזען שפיעל. מיר זענען ווייט פון חושד זיין דעם ה' אדלער אין אמביציעזע אספיראציעס, אבער מיר מיינען, אז ה' אדלער ברויך אין דעם מאמענט בערציכטען אויף דער אונגערעכטער האנדלונג פון אדוו. ה' מוליער און ווייטער פארטזעצען בשלימות זיין טהעטיגקייט אויף דעם געביעט, און רק פאדערען א געוויסען ענטשפרעכענדען פאנד אויף אט דעם צוועק פון דער גמינע. מיר ווייסען נישט גענוי ביי וואסערע אומשטענדען דער אינצידענט איז אייגענטליך ענטשטאנען. קלאר איז אבער איין זאך: אויב „עזרה" וועט זיך נישט צוריהרען צו דער קויהלען-אקציע וועט די פראגע, וואס וועט זיין מכח קויהלען, זיין אקטועל א גאנצען ווינטער און ווער הייסט, צי זי וועט בכלל געלעזען און פערענטפערט ווערען.

ב. צוויג.

Biuro Próśb i Podań
p. f. „PROLITEX"
RADOM, WAŁOWA 5, oficyna 1-sze piętro.
ZAŁATWIA:
Sprawy paszportowe
Mieszkaniowe
Wszelkie Tłomaczenie
i inne.
Redaguje Podania:
Do Władz Sądowych
Skarbowych
Administracyjnych
i Wojskowych.
Windykacja należności w całej Polsce.
Informacje o zdolności kredytowej
Przepisywanie na maszynach.

V B J C
2157
IV.

יעדע ... רין
דירן ... מאן

ווייל זי איז שפארזאם
— און נארהאפטיג. —

איינע פון די פיעל אנגעוועהטאגטע פראגען פון יודישען סוחר.

דאס עקאנאמיש - ווירטשאפטליכע פראבלעם, וואס איינע פון די אקטועל־סטע, ציהט זיך זיך די אלגעמיינע אויפמערקזאמקייט. און ווי מיר זעהען, איז עס ביי אונז געווארען א פראגע פון קאבינעט קריזיס, וועלכער, ווען מיין ארטיקעל בעווייזט זיך, וועט שוין זיין אפשר לאנג ליקווידירט. די גאנצע יו־דישע פרעסע ווידמעט לעצטענס גאנצע עמודים אין פיילאנעס ספעציעל דעם יודישן ווירטשאפטליכן לעבען. די זאך איז, וואס רעדאקציאנעלע, ווירטשאפטס ארבייטען ווערען פערפאסט ביים שרייב־טיש דורך אויבערפלעכליכע אבסער־ווירונג, דאנעגען הערט מען כמעט נישט קיין קול פון דעם יודישען סוחר אלס א זעלבער ווייענדיג ווי מען דרוקט זיך אויס, אין דער סוחרישער הויט.

פון דעם שטאנדפונקט גענומען, און מיטמאכענדיג בפועל ממש דאס לעבען פון א יודישען סוחר, וויל איך בעלויכ־טען איין מאמענט פון סוחר'ישען לע־בען. אויף וועלכען ס'איז ווערט זיך אפצושטעלען ווען מען וויל גענוי פעסטשטעלען דעם דיאגנאז פון יודי־שען סוחר בכלל.

עס איז אבסאלוט נישט מקנא צו זיין א סוחר, וועלכער פאלט אריין אין פראצענט־חובות, ווייל דאס אליין איז זיין טויט אורטייל, וועלכער ווערט דורך דעם לעבען פריהער, אדער שפעטער אויסגעפיהרט מיט דער שטרענגסטער אונ'ברחמנות'דיגקייט. ווי איז אבער די פראגע מיט א סוחר (און ווי איז היינט אזעלכער דען נישט פערהאן?) וואס זיינע וועקסלען זאלען נארמאל געצאלט ווערען און נישט מוזען זיך איבערנעכ־טיגען איין אדער צוויי נעכט ביי א נאטאר (רעיענט). עס איז אלזא, וויל איך בעהויפטען מיט דער גאנצער בע־וואוסטזיניגקייט, פיעל מעהר טרויעריג די לאגע פון דעם יעניגען סוחר, וועל־מענס וועקסלען עס געהען כמאניש דירך אין שלאגען זיך דורך ביים רעיענט.

א קליינער ביישפיעל:

פאר אויפהאלטען א וועקסעל העכס־טענס 2 מעת לעת קאסט פון 100 זלא־טעט 1 זלאטי, נישט רעכענענדיג דעם באנק־אבצאהל פון 50 גראשען פאר דער זעלבער צייט אויפהאלטען. צווא־מען אלזא מאכט אויס אזא פראצענט־פוס, וועלכער עס איז נאך נישט איינ־געפאלען דעם גרעסטען פראצענט־מלוה, ווייל עס דערגרייכען ביז אנ'ערך 25% מאנאטליך מינימום, אדער 300% יעהרליך.

ווי בעוואוסט וואנדערן וועקסלען בכלל און סוחרישע וועקסלען בפרט צום רעיענט פיעל מאהל אויך דאן ווען דעם בעטרעפענדען סוחר פעהלט אויס א קליין ביסעל צעהנער זלאטעס. עס קומט אלזא אויס, ווען מען וועט אי־בערעכענען, אז דעם סוחר פעהלט נאר 50 פראצענט קאסט עס איהם שוין צוויי מאהל אזוי פיעל, אזעלכע גאנצע 600 פראצ. יעהרליך.

ביז יעצט, ביזן היינטיגען טאג איז אייף דער דאזיגער פראגע נישט גע־לעגט געווארען קיין שום אכט.

רעדענדיג וועגען יודישען סוחר מיין איך אויסשליסליך דעם ארט סוחר, וועל־כער פיהרט אן'אפען געשעפט (א גע־וועלב) פון דעטייל־פערקויף פון דראפ־נעם פדיון. זאגאר, וועלכער נישט האט־בענדיג גראדע 2 א זייגער דאס פולע געלד, האט ער אבער פאהרט שאנסען צו האפען דאס גאנצע געלד אין זעל־בען טאג אין א שעה צוויי ארום, עווענטועל נאך פארן שליסען דאס געוועלב.

מיר זעהען אזא ערשיינונג, וואס דער סאלידעסטער סוחר פון דער בעס־טער טראדיציע לאזט הפקר זיין גע־שעפט אין דער בעסטער צייט פון טאג, אין דער בעסטער צייט פון פדיון־מעגליכקייטען און האלט אין איין ארומלויפען נאך גמלת חסדים אייף אויסקומעניש ביז 2 א זייגער אין באנק, אדער ביים רעיענט. דאן ווען די זעלבע פראגע, וועלכע איז א גע־וואלדיג אנגעווערהטאגטע וואלט זיך לא־זען איינפאך רעגולירען און טהיילווייז דעם יודישען סוחר בעפרייען פון דער „רעיענט - קאנטריבוציע", דער אופן אבער, ווי אזוי דאס אין לעבען דורכ־צופיהרען לאז איך מיר איבער אויף א צווייטען מאהל.

אברהם פינקעלשטיין

— ראדאם. —

די מיין ארגאניזירן זיך...

(קליינער פעליעטאן.)

די ראדאמער הויז־ווירטען זענען אויפגעפאדערט געווארען אויסצוראטען דורך סם די מייז פון די אומריינע ערטער אויף די הויפען.

(פון דער כראניק.)

דער שטאדט־פרעזידענט איז גע־שמאק געשלאפען אין זיס גע'חלומ'ט, וואס זיין ארבייט, צו פערשענערען און אין ארדנונג צו ברענגען די שטאדט, געהט מיט אזעלכע ריזיגע שריט פאר־אויס, אז, אט זעהט שוין ראדאם אויס ווי אנ'אמת'ע רעזידענץ־שטאדט, ממש אנ אמת'ער גן־עדן. „צא פראווא", עס פעהלט נאך א סאך זאכען אבער „ניע אדראזו קראקוו זבודאוואני", נאך א יאהר, נאך א יאהר און ראדאם וועט זיין א שטאדט, ווער מיר גוט'ס ווינטשט, שוין איינמאל א שטאדט, זאל נאר דער קאפ זיין געזונד אין דער שכל זאל אונטערדוקען אלע מאהל נייע פלענער. און וואס אין שטאדט דרייען זיך נאך ארום געוויג ברודיגע נפשות, שמוציגע בעשעפענישען, עכברושים, וועלכע פער'עיפוש'ן די לופט און מא־כען חרוב אלץ, צו וואס זיי ריהרען זיך נאר צו. „אליע טא ניץ"! אט האט שוין טאקע מיין געזונדהייט־אבטיילונג („ווידזיאל זדראוויא") אונטערגענומען א פערטיליגונגס־אקציע קעגען די קריכערישע נפשות און ער וועט זיי שוין אנלערנען, זי וועט זיי אונטערדרוקען אזא אפטעקארסקען פראשעק, אז זיי וועלען זיך מוזען אפטראגען! „א יאק־זשע! איי טא בענדזשע פאטשטכא"!

דער זיסער חלום פון שטאדט־פרע־זידענט איז אבער אינמיטען איבערגע־ריסען געווארען צוליב דעם גערויש ביי זיך אין צימער. א דערשראקענער האט ער זיך הסטיג אויפגעזעצט אויפ'ן געלעגער, זיך גלייך געכאפט צום רע־וואלווער, וואס איז אנ'אנגעלאדענער גע־ליגען אונטער'ן קישען און האט זיך אנגעשטרענגט צו שיסען אין ציעל און אוועקלייגען איינעם אדער טאקי באלד צוויי פון די גנבים, וואס באלעבאטע־ווען איצט געוויס ביי איהם אין שטוב, ערשט פון טיש איז גאר אראבגעשפרונ־גען א פיער־פיסיג בעשעפעניש, וואס האט דרייסט און אנטשלאסען אנגעהויבען זיך צו דערנענטערען צום פרעזי־דענט'ס געלעגער.

דער שטאדט - פרעזידענט האט א לייכטען שמייכעל געטוהן אין זיך און ארונטערוקענדיג אויף צוריק דעם רע־וואלווער, האט ער די קאלדרע ארי־

דער געוו. פרעזעס „דערשפירט“ אז ס'גהען נייע וואהלען.

דער געוו. פרעזעס פון דער גמינע-פערוואלטונג „פעראינטערעסירט“ זיך שטארק מיט'ן גורל פון דער תלמוד-תורה. דער הערשענדער קריזיס אין דער דערמאנטער וויכטיגער אינסטיטוציע לאזט איהם פשוט נישט רוהען און ער בויט פערשידענע פלענער ווי אזוי צו זיכערען די עקזיסטענץ פון דער איינאייגציגער רעליגיעזער לערן-אנשטאלט. ער האט ארגאניזירט צו דעם צוועק א קאמיטעט פאר וועלכען ער שטעלט פאר ממש „געניאלע“ אויפטוען, ווי למשל צו פערקויפען דאס איצ[illegible] בנין פון ת"ת און פאר דעם געלד קויפען א פלאץ מיט ציגעל און אויפ[illegible] א ריזען-בנין, וועלכער זאל [illegible] א חוץ די ת"ת אויך לאקאלען פאר אנדערע ארטאדאקסישע אנשטאלטען און ארגאניזאציעס.

דער זעלבער „שעפפערישער“ פרעזעס האט ווייזט אויס שוין אויפגעבויט די נייע שוהל, צו וועלכער ער האט זיך פאראיאהרען גענומען מיט אזא התלהבות און ער וויל לויט דער זעלבער מוסטער אויפבויען א נייעם בנין פאר דער תלמוד-תורה. דעם פלאן האט ער שוין פערטיג. א פלאץ, ציגעל, ליים און אנדערע נויטיגע זאכען זענען אויך שוין דא, ס'פעהלט בלויז א קלייניגקייט... געלד. מילא דאס איז א קלייניגקייט. ווי זאגט די וועלט „צוליב געלד געהט קיין שידוך נישט אב“.

מאחורי הפרגוד ווייסט מען אבער צו דערצעהלען, אז דער געשאפענער קאמיטעט פון ח' עקסט פרעזעס צו פערזארגען א פעסטען קיום די ת"ת, איז גאר א ענין פון וואהלען און. אז אט דער קאמיטעט זאל שוין זיין בעצייטענס צוגעגרייט צו די נייע קהלה-וואהלען און דער בוי-פלאן פון „גראנדיעזען“ בנין אויף א ת"ת זאל דינען אלס א שילד, נושא חן צו זיין ביי אנשי שלומנו, וועלכע זאלען אינטערן היפנאז פון דער בוי-פאנטאזיע אין איין וועגס אבגעבען די שטים-צעטלען פאר'ן דעמיסיאנירטען פרעזעס.

דער געוו. פרעזעס האט אפנים זיך אליין איבערצייגט, אז זיין איינפלוס אין געפאלען אפילו ביי זיינע אייגענע נענאסען און כדי צוראטעווען צוריק זיין מאנדאט אין דער צוקונפטיגער קהלה, מוז ער אנקומען צו דער הילף פון די געצעלטען פון תורה, צוזאגענדיג אויפצושטעלען פאר זיי נייע מוירען.

דאס וואלט אבער אויך געווען א טעות. דען ס'איז פאר יעדען קלאר, אז דער זעלבער גורל, וואס האט געטראפען דער נייער שוהל. עריווארט אויך דעם בוי-פלאן פון א נייער געביידע פאר דער ת"ת, וואס דער „גייסט-רייכער“ פאנטאזיע-פרעזעס האט אויסגעטראכט און במילא פאלט אויך איין דאס גאנצע פאליטישע שאך-ברעטעל פון וואהל-מאנעווער.

KINO „ODEON“ w RADOMIU.

ANONSUJEMY

Jeszcze jedno arcydzieło sztuki!
Jeszcze jedna z pereł kinematograficznych!
Film uznany przez M. Sp. Wewn. za wysoce artystyczny.

NIEPRZYJACIELE

To film długo oczekiwany, który udało nam się zdobyć przed Warszawą, jak szereg innych arcydzieł już wyświetlanych w naszem kinie.
Wszystkie superlatywy dla określenia wartości tego obrazu są za nikłe—unikamy ich,
ARCYDZIEŁEM jednak zostanie uznany i u nas jak zresztą wszędzie
Słonecznym, promiennym zjawiskiem jest
LILJANA GISCH
urocza i wiośniana, uznana zgodnie przez wszystkie ludy świata za największą tragiczkę akranu.
RALF FORBES okazał się zgodnie Jej partnerem.
Orkiestra pod dyrekcją p. JÓZEFA SZYMKIEWICZA.

נייעס! — נייעס!
די ניי-געעפענטע
דרוקעריי
דוד שיינבוים
ראדאם, רינעק 10
נעמט אן אלערליי דרוק-ארבייט
— צו די ביליגסטע פרייזען. —
שיינע ארבייט מיט די לעצטע
—מאדערנסטע שריפטען.—

בערגעצויגער איבער'ן קאפ, כדי מעהר נישט צו הערען דאס גערודער פון די עכברושים און זיך גענומען ווייטער וועבען זיינע זיסע חלומות. די פיער-פיסיגע בעשעפענישען האבען אלס בעליידיגטע זיך גענומען נאך מעהר צו טומלען, זיי האבען זיך אויך דערנענטערט צום געלעגער און אנגעהויבען צו רייסען די קאלדרע. אין אנהויב געלאסען, אבער וואס אמאהל שטארקער. אזוי, אז זיי האבען כמעט שוין געהאט מערר ווי א העלפט קאלדרע אראפגעצויגען אויף דער פאדלאגע. דאס האט שוין דעם שטאדט-פרעזידענט ארויסגעבראכט פון געדולד, אפוירוקענדיג דעם קאפ פון דער קאלדרע, האט ער זיך ביין אפגערופען: „דא דיאבלא! צא טא יעסטו?“ און געמאכט ליכטיג, דא האט ער דערזעהן, ווי דריי גאנץ בכבוד'יגע בחור'צעס שטייען פאר איהם, פערנייגען זיך העפליך, ווי וועלענדיג עפעס רעדען.

— צא ווי כצעטשע! — האט ער מיט כעס אנגעשריגען — און ווי נאר ער האט דאס ארויסגעזאגט, האבען זיך די אלע דריי מיין-רעלעגאטען ווי לויט א באפעל, א שפרונג ארויף געטוהן אויפ'ן ראנד פון בעט, און אנשטעלענדיג די גלאנציגע אויגען גלייך אויפ'ן פרעזידענט, האט דער עלטסטער פון זיי, פון דער לינקער זייט אנגעהויבען:

— פאניע פרעזידענטשע! זאלסט וויסען אז מיר קומען צו דיר אין נאמען פון אנ'ארגאניזירטער מאסע פון עטליכע טויזענד „מיין בירגער“, צווישען וועלכע ס'געפונען זיך 40 פראצענט קאמפפעהיגע, וועלכע קאנען אומברענגען, חרוב מאכען פינף מאהל מעהר, צעהן מאהל. הונדערט מאהל מעהר, וויפיעל זיי דארפען פאר זיך; די איבריגע 40 פראצ. פון אונזער מייזעדיגע מענשהייט זענען קינדער, וואס זענען פעהיג דורכצוקריכען דורך א שפאלט פון א לאדען א שפאלטע פון א שופלאד, ערשט האבען מיר נאך 20 פראצ. פרויען, וואס זענען בכח אויסצושפירען און צו געפונען אייערע אלע אוצרות, און אז אין נאמען פון די אלע ברידער אין שוועסטער אונזערע, זענען מיר דא, דריי אויסדערוועהלטע, געקומען צו דיר, שטאדטישער האר, אז זאלסט מבטל מאכען דעם באפעל, וואס ס'איז ארויסגעגעבען געווארען דורך דיין „געזונדהייט-אבטיילונג“, אונז אומצוברענגען, אט דאס אין אונזער פארשלאג.

דער פרעזידענט האט אפילו געוואלט א געשריי טוהן: — „עכברושים, ארויס פון דאנע!“, נאר ער האט זיך צוריקגעהאלטען, און דערווייל האט זיך דער צווייטער „מויז-רעלעגאט“ זיך גלייך געמאכט די וואנסען און זיך מיליטעריש אויפגעשטעלט: האר פון דער שטאדט ראדאם — האט ער אנגעהויבען — מיט וואס פאר א רעכט נעמט מען אן א טויט-אורטייל איבער אונז? צי האבען מיר דען נישט קיין רעכט צו עקזיסטירען ווי יעדער עדדיש בעשעפעניש?

לעבען מיר דאך אלע אין א צייט פון ציוויליזאציע, און דערצו נאך אין אייראפע, וואו מענשען זענען ציוויליזירט און קעמפען פאר גלייכקייט און פרייהייט? צי מיינט איהר, אז דאס גערעטעניש און איבערפלוס פון אלע ערדישע פראדוקטען אין היינטיגען יאהר, אין וועלכען מיר האבען א חלק גלייך מיט אייך, קומט נאר אייך און אונז נישט? צי דען טארען אונזערע ברידער און שוועסטער זיך אפילו נישט דערנעהרען פון די רעשטלעך פון דעם, וואס איהר, פריווילעגירטע בעשעפענישען, ווארפט ארויס? און, אז ס'וועט פערפוילט ווערען, וועט זיין בעסער? וואס ארט אייך, אז מיר האבען אויך הנאה פונ'ם זול און גערעכעניש, פון דער ברכה פון דער מאמע ערד, וועלכע איז אונזער בעשיצערין? האבען מיר אויף דעם קיין רעכט נישט? קומט אייך אלץ און אונז גארנישט?

דעם פרעזידענט האט אנגעהויבען צו שווינדלען פאר די אויגען, דאס ערשטע מאל הערט ער עכברושים רעדען, און נאך וואס פאר א רעדען, ווי מענשען, נישט אנדערש, נאר ס'איז א חלום, א פאפקורנער חלום. אין אט וויל שוין דער שטאדט-פרעזידענט צוריק פערמאכען די אויגען און איינשלאפען. נאר אין דער זעלביגער רגע האט דער דריטער „מויז-דעלעגאט“ געוואנט אנהויבען צו רעדען. דער פרעזידענט האט איהם געוואלט אפפטר'ען מיט א „יא שען פאסמארים ז פעלנא ראציע“, אבער דער בחור'עץ האט נישט געוואלט נאכגעבען, אז איז ארויס מיט לשון:

גראַנדיעזע פייערונג ביי די יודישע האַנדווערקער אין ראַדאָם.

היינטיגע וואָך איז אין אונזער שטאָדט געפייערט געוואָרען א גרויסער יום-טוב. 18 יאָהר אָט די טעג געוואָרען זייט איינע פון די היגע אָנגעזעהענסטע אָרגאַניזאַציעס, האָט אָנגעהויבען עקזיסטירען און אין פערלויף פון אָט דער צייט בעוויזען אויסצוּוואַקסען אלס א שטארקע דעצידירענדע קראפט אויף פערשידענע געביטען פון געזעלשאַפטליכען לעבען ביי אונז אין שטאָדט.

דער יום טוב געהערט צו די יודישע האַנדווערקער, וועלכע האָבען שוין מיט 18 יאָהר צוריק, ווען דער בעגריף פון וואָרט געזעלשאפט האָט אין אונזער שטאָדט געהאַט א בלאַסען אינהאַלט — פערשטאַנען די נויטווענדיגקייט צו אָרגאַניזירען זיך און פון די צושפּרייטע און צווייהזטע בעלי מלאכות געשאַפען א קאָלעקטיווען כח. שוין דעמאָלט האָבען זיך געפונען צווישען די ראַדאָמער האַנדווערקער-רייהען מענשען מיט בעסערע געפיהלען, וואָס האָבען געוואָלט דערהויבען דעם קולטורעלען מצב פון יודישען בעל-מלאכה, ווי אויך זיין ווירדע אלס מענש און גלייכבערעכטיגטער מיטגליעד אין דער געזעלשאַפט. צו דעם צוועק איז געגרינדעט געוואָרען דער קלוב, וואָס איז אין תחילת פון זיין ענטשטעהונג פערוואַנדעלט געוואָרען אין א גייסטיג, קולטורעל-ווינקעלע, וואו יודישע בעלי-מלאכות, נאָך א גאַנצען טאָג ארבייטען ביי זייערע ווארשטאַטען—זענען געקומען און אינטים פערברענגט צווישען אייגענע חברים. אָברוהענדיג זיך נאָך א גאַנצע טאָג שווערע ארבייט, א שעהנער לאָקאַל, א רייכע ביבליאָטעק, אינטערעסאַנטע פאָרלעזונגען, רעפעראַטען פון די בערייטענדסטע יודישע עולם-שטעלער, דאָס אַלץ האָט געשאַפען א היימישע פאַמיליארע סביבה פאַר דעם יודישען בעל מלאכה, וועלכער איז דאָרט פשוט ערצויגען געוואָרען. ס'איז געווען זיין גייסטיגע היים, וואו ער האָט געפּפלעגט זיין בעוואוסטזיין און בעקומען פערשטענדניס פאַר דעם גייסט פון דער נייער צייט און פאַר אַלע נייע פאָדערונגען און פערלאַנגען, וואָס דאָס לעבען האָט דאַן ארויסגערוקט.

אין די שפּעטערע יאָהרען ווען ס'זענען ארויפגעשוואימען מעהר קאָמפּליצירטע עקאָנאָמישע און געזעלשאַפטליכע פראגען, האָט דער האַנדווערקער-קלוב איבערגעטראַגען דעם שטח פון זיין טהעטיגקייט, און א חוץ קולטור-ארבייט הויבט ער זיך אָן פערנעמען מיט פּראָפעסיאָנעלע און עקאָנאָמישע ענינים. גרינדעט אַ באַנק, א רויה-שטאָף-קאָאָפּעראַטיוו, און נעמט בכלל אַנ'אַקטיווען אנטייל איבעראל אין אַלע אינסטיטוציעס פון שטאָדט.

צום 18-יעהריגען יובילעאום, האָט דער האַנדווערקער-קלוב ענטהילט א פאָהן. פאָריגען זונטאָג איז אין טעאַטער „ראַזמאַיטאָשטשי" פאָרגעקומען א פייערליכע אַקאַדעמיע. דער זאַהל איז געווען איבערפולט פון פערשידענע שיכטען פון דער בעפעלקערונג. פאַרשטעהער פון דער מאַכט, פון קאָמונאַלע אינסטיטוציעס און פערשידענע אָרגאַניזאַציעס זענען געקומען בעגריסען דעם יום-טוב פון די יודישע האַנדווערקער.

אָרום צוועלף נ. מ. ווערט געעפענט די אַקאַדעמיע. אויף דער טריבונע פערנעמען ערטער אַלע האַנדווערקער-טהוער מיט'ן האַנדווערקער-דעפוטאַט ה' חיים ראַפּנער אין דער שפּיץ. נאָכ'ן ערעפנונג'ס-וואָרט פון פאָרזיצענדען ה' מ. קאַטליאַר, וועלכער בעגריסט אין פּויליש אַלע איינגעלאַדענע געסט, קומט פאָר דער ענטהילונג'ס-אַקט פון פאָהן, וואָס ווערט אויסגעפיהרט דורכ'ן דעפּוטאַט חיים ראַפּנער. א ספּעציעל-איינשטודירטער כאָר זינגט „ואני תפלתי" און מאַכט אַנ'הזכרה די פערשטאָרבענע יעקב אייפער און אליעזר בריליאַנט, וועלכע זענען געווען די ערשטע גרינדער פון קלוב.

נאָכהער הויבען זיך אָן די בעגריסונגען.

עס האַלטען בעגריסונג'ס-רעדעס די ה"ה: הרב קעסטענבערג, ד"ר קעלערס קראַוז (פּרעזעס פון שטאָדט-ראַט), רעפערענט פּיעזשכאַלסקי (אין נאָמען פון סטאַראָסטאַ), יחיאל פּרענקעל (אין נאָמען פון דער קהלה), הערש אלי' גאָלדבלום (בירגער-פעראיין), מגר. א. סאָלבע (ציוניסטישע אָרג.), אלי' גאָטליעב (אגודה), דעלעגאַט סטראַזוטשינסקי פון קעלץ, פּראָפ. אלחנן שיצער (מזרחי), אברהם פינקעלשטיין (סוחרים-פעראיין), רעד. הערץ און א דעלעגאַט פון שידלאָווצע.

דעפּ. חיים ראַפּנער האַלט א לענגערען רעפעראַט און רעדט אַרום אויספיהרליך דעם ענטוויקלונג'ס-פּראָצעס פון יודישען האַנדווערקער אין משך פון 20 יאָהר צוריק ביז היינט, ווען דעם יודישען האַנדווערקער קומט אויס צו לעזען אומגעהויערע שווערע פּראָבלעמען, וואָס זענען נוגע זיין מאַטעריעלען קיום. פיעל אויפמערקזאַם האָט דעפּ. ראַפּנער געווידמעט דער האַנדווערקער-קאַמער. די רעדע פון דעפּ. ראַפּנער איז געווען אינהאַלטסרייך, וואו ער האָט ארויסגעוויזען א גלענצענדע פּאָליטישע אָריענטאַציע און איז געהאַלטען געוואָרען אין א פּאָלקסטימליך-קערענדיגען יודיש.

דער פאָרזיצענדער פון דער אַקאַדעמיע, ה' קאַטליאַר, האָט פאָרגעלייענט דריי בעגריסונג'ס-טעלעגראַמעס צום מלוכה-פּרעזידענט, מאַרשאַל פּילסודסקי זון סיים-מאַרשאַלעק דאַשינסקי, וואָס

— ליבער הער! זאָלסט אונזער „פּראָבע" נישט האַלטען פאַר קליין, ווייל מיר וועלען זיך נישט לאָזען אויסראַטען. פאַר קיין שום פאַל נישט! און נאָך דערצו פון וועמען? פון די פערגוואַלטיגער פון יושר און רעכט! ס'איז אייך נאָך ווייניג, וואָס איהר קריכט שוין צום „מאָדס", וואָס איהר האָט די גאַנצע וועלט איינגענומען. נעמט איהר זיך ערשט צו אונז? נישט גענוג, וואָס מיר פערניכטען נישט אַלץ, וואָס איהר, פּריווילעגירטע, בויט און שאַפט, נאָר מיר בעגנוגענען זיך מיט אָבגעריסענע שמיקלעך, פּיצלעך, ברעקלעך, וואָס דאָס איז אונזער היות. דער ציעל פון אונזער לעבען, איז לאָזט איהר אונז דאָס אויך נישט! אויב שאַפען עפּעס אליין קאָנען מיר פאָרט נישט, טאָר מען אויך נישט צושטערען און צעברעכען, וואָס אַנדערע שאַפען! ניין! איהר וועט עס ביי אונז נישט פּועל'ן. מעגט איהר אייך אָפּרופען פּאַרקורניצקעס, די ערב-רב נפשות. מיר האָבען א רעכט צו עגזיסטירען, מיר וועלען עגזיסטירען, כל-זמן אזעלכע נפשות ווי מיר געפינען זיך אויך אין אַלע אייערע געזעלשאַפטען, און דערפאַר גיבען מיר דיר, שטאָדטישער מאַר, א טערמין פון 24 שעה צייט, אויף מבטל צו מאַכען דעם בעפעהל. און ער מוז בטל ווערען!

דער שטאָדט-פּרעזידענט האָט אָבגעווישט דעם פון שווייס נאַסען שטערן, אָנגעטון די ברילען און דורך זיי האָט ער נאָכאַמאָל א קוק געטון אויף די דריי „מייז-דעלעגאַטען" און זיך געטראַכט: בעקאַנטע פּנימ'ער! פיר פּיסיגע, צוויי פּיסיגע, „צאָ זאָ רוּשניצאַ"? צום סוף האָט ער זיך צו זיי אָנגערופען:

— איך זעה נאָך, אז איהר זענט „מענשען" מיט פערשטאַנד, און אייער בקשה ריהרט מיך ביז טרעהרען (דער פּרעזידענט האָט אָבגעווישט א טרעהר), נאָר אזוי ווי ביי אונז מוז זיין אָרדנונג, און דעם בעפעהל האָט אונטערגעשריבען נישט איך, נאָר מיין געזונדהייט'ס-מיניסטער, מוזט איהר דעריבער צו איהם געהן, און דאָס אַלץ, וואָס איהר האָט מיר דאָ געזאָגט, איהם איבערגעבען שריפטלעך, און וואָס מיר וועלען נאָר קאָנען, וועט מען פאַר אייערע אונטערערדישע בירגער טון.

די דריי מייז-דעלעגאַטען זענען צופרידען אוועק צום געזונדהייט'ס-מיניסטער און ס'איז שוין געווען שפּעט אינדערנאַכט, ווי די דריי „מייז-דעלעגאַטען" האָבען זיך אריינבעקומען צום „געזונדהייט'ס-מיניסטער". זיי האָבען איהם גלייך אראָבגעצויגען די קאָלדרע. דער מיניסטער האָט זיך אויפגעכאַפּט, נאָר צום רעוואָלווער האָט ער זיך נישט גענומען, ווייל קיין מורא האָט ער ניט פאַר קיין גנבה... און קיין רעוואָלווער האָט ער אויך נישט, ער האָט דעריבער א ציה ארויף געטון די קאָלדרע און איז ווייטער אנטשלאָפען געוואָרען. פון אַזאַ בעציהונג זענען די דעלעגאַטען אויפגעקאָכט געוואָרען און האָבען זיך שטורמישער גענומען צום אָנגריף, פון וואָס דער „מיניסטער" איז געוואָרען נאָך מעהר אין כעס און אַ כאַפּ-טוענדיג א שיך האָט ער די דעלעגאַטען דאָס געוואָרפען שרייענדיג: „ווינאָשטשע שיען סטאָנד"! איך נעם איצט נישט אָן קיין דעלעגאַציעס! ס'איז איצט נישט די צייט פון מיין „אורזשענדאָוואַניע". „א זרעש-טאָן", איך וויל אייך איינגאַנצען נישט אויפנעמען און ס'וועט אייך אויך גאָרנישט העלפען. איהר מוזט אייך ... די פגירה! איהר מוזט!

קריגענדיג אזאַ מיאוסען אָפּ... פונ'ם סאַמאָראָדנעם מיניסטער אליין, האָבען די מייז-דעלעגאַטען באַלד געמאַכט פּרעוואָגע, אַלע מייז פון אַלע לעכער זענען זיך צוזאַמענגעקומען אויף איין פּלאַץ, מ'האָט אויסגעהערט דעם בעריכט, מ'האָט דיסקוטירט, געשריגען און געקוויטשעט, ביז ס'איז געבליבען בפה אחד, אז ביז די געפאַהר וועט אריבער, מוז מען זיך אויסבעהאַלטען אויף א זיכער אָרט, ווי קיינער קומט נישט שטערן און וועט אפילו נישט אריינשמעקען, וואו די גזירה איז נישט חל און אַלס דאָס בעסטע זיכערסטע גאַראַנטירטע אָרט, וואו קיין סם וועט זיכער נישט אוועקגעלייגט ווערן, האָט די גאַנצע מאַסע מייז אויסגעקליבען טאַקע דעם מאַגיסטראַט אליין...

שיעלע.

איז אויפגענומען געוואָרען פון גאַנצען פובליקום מיט שטורמישע אָוואַציעס.

דער מיליטערישער אָרקעסטער האָט געשפּיעלט דעם פּוילישען הימן און איניגע מאַרשען.

אזייגער דריי האָט זיך די אימפּאָזאַנטע אַקאַדעמיע געענדיגט.

גרויסאַרטיגער באַנקעט אין האַנדווערקער-קלוב

זונטאָג ביינאַכט איז פאָרגעקומען אַ באַנקעט אין לאָקאַל פון האַנדווערקער-קלוב וואָעל 59.

דער קלוב איז געווען שעהן דעקאָרירט און ס'האָט געהערשט אַ יום-טוב-דיגע שטימונג. אויפ'ן באַנקעט איז געקומען אַן עולם העכער הונדערט פּערזאָן, דאַמען און הערן.

די טישען זענען געווען זעהר פיין סערווירט און אויף זיי אָנגעגרייט פון כל טוב.

פאָרזיצענדער פון באַנקעט איז געווען ה' קאַטליאַר, וועלכער האָט דעם עולם משמח געווען מיט זיינע געלונגענע גלייכווערטלעך.

טאָסט-רעדעס האָבען געהאַלטען די ה"ה: הרב קעסטענבערג, משה רובינשטיין, פיידעלבוים, מאַגנישעווסקי, דיר. קאָסאָי, משה פעלדמאַן, משה ראָזענבוים, מרדכי לייב פישמאַן, מגר. סאַלבע, מלינאַרסקי, ראָזענבערג, יעקב ווינגאַרט (קולטור-קאָמיסיע), אברהם פינקעלשטיין, פרל' בליכער. סטראַווטשינסקי, קאָסאָי (זוהן פון דירעקטאָר קאָסאָי אין נאָמען פון דער היגער פּוילישער ציימונג „אָפּיניע"), רעד. חערץ און אַ דעלעגאַט פון סקאַרזשיסק.

דעפּ. ראָסנער האָט געהאַלטען אַ גלענצענדע שלוס-רעדע, וואָס האָט געלאָזט אַ קאָלאָסאַלען רושם.

פון האַנדווערקער-אָרגאַניזאַציעס אין אַ גאַנצע רייהע שטעדט אין דער קעלצער וואָיעוואָדזשטוואָ זענען ערהאַלטען געוואָרען אויפ'ן באַנקעט טעלעגראַמעס מיט בעגריסונגען.

מיט געזאַנג און טענץ האָט דער עולם פאַרבראַכט ביז טאָג.

מאַסקען-באַל לטובת דעם בית-יתומים

דעם 25-טען פעבּרואַר ה. י. ווערט איינגעאָרדנעט אַ מאַסקען-באַל לטובת דער סימפּאַטישער און באמת נוצליכער אינסטיטוציע בית-יתומים.

בית יתומים מאַכט לעצטענס דורך אַ פינאַנסיעלען קריזיס. דער מאַגיסטראַט צעגערט מיט אויסצאָהלען די סובסידיע די פּריוויליגע בעשטייערונגען פון דער מאַנאַטליכער סקלאַדקע פאַליסען ווייניג אייך. אונזערע אַמעריקאַנער לאַנדס-לייט, וואָס פלעגען פון צייט צו צייט ארויסווייזן זייערע נדבנות, שיקענדיג צו-ביסלעך דאָלאַרען פאַר דער אַזוי-וויכטיגער אינסטיטוציע, לאָזען לעצטענס ווייניג הערען פון זיך. די אויסגאַבען פון בית-יתומים זענען אָבער גרויס. אויסהאַלטען 40 קינדער יתומים און 10 זקנים—דערצו פאָדערט זיך געלד און אַרבייט.

די הכנסה פון היינטיגען באַל געהט צו פאַרשטאַרקען פינאַנסיעל די אינסטיטוציע און דערפאַר איז אַ חוב פון דער גאַנצער יודישער געזעלשאַפט צו נעמען אַ מאַסענהאַפטען אַנטייל און ארויסווייזן די וואַרימסטע אונטערשטיצונג, אויסקויפענדיג בילעטען אין אַ וואָס גרעסערער צאָהל.

אויף די פאַך-קורסען ווערען אָנגענומען נייע שילער

די ליימונג פון די פאַך-קורסען בעט אונז מודיע צו זיין, אַז ס'ווערען אָנגענומען נייע שילער. די פריהערדיגע שילער, וועלכע האָבען גישט געהאַט קיין פּלאַץ וואו צו לערנען זיך ברויכען זיך מעלדען. ס'איז צוגעדינגען געוואָרען אַ לאָקאַל פאַר די העכערע קורסען און עלטערע שילער וועלען ווייטער האָבען די מעגליכקייט פאָרטצוזעצען די למודים.

איינשרייבען און מעלדען זיך קאָן מען אין קאַנצעלאַריע פון די קורסען אויף נאָוואָ 3 פון 7—9 אָוועגד.

רעזולטאַט פון די ראַדאָמער וואַהלען צום 9-טען ציוניסטישען לאַנדעס-קאָנפערענץ.

אין צוזאַמענהאַנג מיט'ן 9-טען ציונ. לאַנדעס-קאָנפערענץ, וואָס קומט פאָר די צווייטע וואָך אין וואַרשא זענען פאָריגען זונטאָג, ווי אומעטום, אויך פאָרגעקומען וואַהלען אין דער ראַדאָמער ציוג. אָרג.

ס'האָבען פיגורירט צוויי ליסטעס: נומ. 3, וועלכע האָט פאַראייניגט על-המשמר, אונאַבהענגיגע און רעוויזיאָניסטען און נומ. 2, עת-לבנות.

רעגיסטרירטע מיטגלידער, וועלכע האָבען געהאַט וואַהל-רעכט זענען געווען 223. געשטימט האָבען 192. די ליסטע נומ. 3 האָט בעקומען 137 שטימען און די ליסטע 2 — 54. איין צעטעל איז געווען ליידיג.

אויף דער פאַראייניגטער ליסטע 3 איז אויסגעפאַלען 4 מאַנדאַטען און עס זענען געוועהלט געוואָרען די ה"ה: מרדכי לייב פישמאַן, מגר. א. סאַלבע, ישראל סאָווע און אַדוו. אלחנן לעווין פון וואַרשא. די ליסטע 2 האָט בעקומען 1 מאַנדאַט און ס'איז געוועהלט געוואָרען ה' יחיאל פרענקעל.

צוליב דעם, וואָס ה' סאַלבע איז געוועהלט פון ערגיץ אַנדערש, געהט אַריין אויף זיין אָרט ה' פנחס פאָגעלמאַן.

וואו לערענט זיך דער עולם טאַנצען?

זייט אַ דרייהע יאָהרען קומט קיין ראַדאָם אויף יעדען טאַנץ-סעזאָהן ספּעציעלע טאַנץ-מייסטערס, ביי וועמען די יוגענד געניסט פון דער טאַנץ-קונסט. אַ בעזונדערע הצלחה האָט צו ראַדאָם דער בעקאַנטער טאַנץ באַלעט-מייסטער ה' מאַקאָטאָוויטש מיט זיין טאַנץ-שולע (ריגעק 8). ה' מאַקאָטאָוויטש קומט שוין קיין ראַדאָם דעם 4-טען ווינטער-סעזאָהן. הייַיאָהר ווען דער מסחר ליגט פעסט אין דער ארמה האָט זיך ביי דער יוגענד, וועלכע איז פאַסטענלאָז, שטאַרק ענטוויקעלט דער טאַנץ-לוסט. אַזוי קען מען יעדען אָווענד בעמערקען אַ פולער זאַהל יוגענד פון ביידע געשלעכטער, אַזוי יודישע און נישט-יודישע און מען טאַנצט גאַנץ געשמאַק.

ה' מאַקאָטאָוויטש אלס דיפּלאָמירטער לעהרער ברענגט אויף יעדען סעזאָהן נייע סופּריזען, ניואַנסען און פיגורען אין דער טאַנץ-מימיק. אַזוי, אַז די שולע ווערט נישט בלויז בעזוכט פון די שטענדיגע שילער און שילערינס, נור אפילו פון די היגע „טאַנץ גאונים", וועלכע קומען צו-קוקען אין „כאַפּען" די נייע „פיגורען", וואָס ה' מאַקאָטאָוויטש ברענגט פון דער הויפּט-שטאָדט. בכלל ווערט די שולע בעזוכט פון דער בעסערער יוגענד, אַזוי פון די יודישע ווי פון די קריסטליכע.

בנימין!
לבואך בברית הנשואין את בחירת
לבך מרת חנה
ברכות לבביות ומאליפות.
צבי דנציגר, יהודה לינדוי.

צו דער חתונה פון פר"ל
אסתר-רבקה בוימאַן
מיט ה' אהרן פרידמאַן
ווינשע פיעל גליק, געזונד און
עוויגעס צופרידענהייט.
צבי דנציגר.

Z intencji zaślubin
kochanego kolegi
Benjamina Herszenstrausa
z panną
Hańką Gutmanówną
życzę wiele szczęścia
i powodzenia na przyszłości
Landau Leon
Kom. 28 p. art. polowej.

Spółdzielcze T-wo Wzajemnego Kredytu z o. o.
w RADOMIU, ŻEROMSKIEGO 40
Skrz. poczt. 102 — P. K. O. 66964 — tel. 551.

די הערצליכסטע גליקוואונשען דעם ברעזעס
ה' משה רובינשטיין עם פרוי
צו דער פערלאָבונג פון זייער טאָכטער
סאַלאַ מיט ה' א. ראָטענבערג
דאָס פערסאָנאַל פון דער
יודישער האַנדווערקער - באַנק
— אין ראַדאָם. —

א הערצליכען מזל-טוב ווינש איך
דעם ה' משה רובינשטיין עם פרוי
צו דער פערלאָבונג פון זייער טאָכטער
סאַלאַ מיט ה' א. ראָטענבערג.
יעקב קאָסאָי.

די אָרגאַניזיר-קאָמיסיע

ביים האַנדווערקער-קלוב אין ראַדאָם

דאַנקט אַלע חברים און חברות, וועלכע האָבען מיט זייער דיסציפּלינירטער איבערגעגעבענהייט מיטגעהאָלפען אין בעסטען אָרדנונג אדורכצופיהרען די פייערליכע אַקאַדעמיע פון פאָהן-ענטהילונג אויך דעם כאָר פון דער אָרגאַניזאַציע „ברית-טרומפּעלדור" פאַר דעם אַנטייל אין דער אַקאַדעמיע.

די אָרגאַניזיר-קאָמיסיע

קעלצער אבטיילונג.

קהלה-בודזשעט.

ביז'ן 20 יאַנואַר ה. י. מוז דער קהלה-בודזשעט פון יאָהר 1930, אויפ'ן סמך פון דער אויפאָדערונג פון דער אויפזיכטס-מאכט — בעשטעטיגט ווערען דורכ'ן ראט און פערוואַלטונג.

דער בודזשעט פון יאָהר 1930, איז שוין דער זעקסטער לויט דער רייהע (דער ערשטער איז געוועזען אין יאָהר 1925), וואָס ווערט צונויפגעשטעלט דורך דער ערשטער דעמאָקראַטישער קהלה און אויב ס'זענען אין די ערשטע בודזשעטען געמאכט געוואָרען וועלכע ס'איז גרעסערע, אָדער קלענערע פעהלערן דורכ'ן ראט, אָדער דורך דער פערוואלטונג, האָט מען עס נאָך, ווי עס איז געקענט פערשטעהן, בלויז צוליב דער אונערפאַהרענקייט און אונבעהאָלפענקייט פון די דאָזאָרעס און פרנסים. אונפערשטענדליך, זענען אָבער געוועזען די פעהלערן, וואָס זענען געמאכט געוואָרען אין די שפּעטערדיגע בודזשעטען, נאָכדעם ווי מען האָט שוין געהאַט פּראַקטיק פון די פריהערדיגע בודזשעטען. און וואָס זענען אייגענטליך בעשטאַנען די פעהלערן?

לאָמיר נעמען די קהלה-בודזשעטען פון די לעצטע 2 יאָהר. אויסגערעדט, וואָס זיי זענען צונויפגעשטעלט געוואָרען על רגל אחת, מיט א פערשפּעטיגונג פון קרוב 10—8 הדשים, וואָס דאָס האָט גורם געוועזען צו דעפיציטען, ווערען כסדר געמאכט קאַרדינאַלע בעוואוסטזיניגע פעהלערן. אזוי צ. ב. געפינט זיך צווישען די בודזשעט-הכנסות א סומע פון 124.000 זלאָטעס א יאָהר פון דער שחיטה. אין דער צייט, וואָס יעדעס קינד ווייסט, אַז די שחיטה אין קעלץ, אפילו ביי די בעסטע בעדינגונגען ברענגט נישט מעהר ווי ביז 96.000 זלאָטעס א יאָהר. דאָזעלבע איז אויך מיט אנדערע פּאָזיציעס.

עהנליכע פעהלערן ווערען אויך געמאַכט אין די בודזשעט-הוצאות. אזוי צ. ב. ווערט פּרעלימינירט אויף סאָציאַלע הילף נישט מעהר ווי 3—4 טויזענד זלאָטעס א יאָהר, בעת ווען יעדער איינער ווייסט, אַז אויסער די דרינגענדע שטיצעס, וואָס ווערען פון צייט צו צייט, אין כמעט זעהר אָפט, ארויסגעגעבען פאַר אָרטיגע דירה'לאָזע, אויף הוצאות הדרך, פאַר געפעהרליך-קראַנקע בכבוד'יגע אידען, אויף חתונה-הוצאות פאַר יורדים, סתם שטיצע א. אַז. וו. א. אַז. וו. — בעטרעפט די סומע, וואָס ווערט טאָג-טעגליך ארויסגעגעבען די אָרימע אַדורכרייזענדע — 4 מאָהל אזוי פיעל ווי ס'איז אנגעוויזען אין בודזשעט. דאָס זעלבע איז אויך מיט די פּאָזיציעס אויף אנדערע הוצאות. פון דעם אַלעם שאַפען זיך, ווי געזאָגט, דעפיציטען און דאָס וועט דערפיהרען, אַז אין 3—2 יאָהר אַרום וועט מען מוזען מאַכען א ספּעציעלען עטאַט אויף צו דעקען די בלויזע דעפיציטען.

אמפּאָרזיכטיגסטען דאַרפט אָבער געמאַכט ווערען דער היי-יעהריגער בודזשעט, אין וועלכען ס'וועלען אריינגעשטעלט ווערען 2 נייע הכנסה-פּאָזיציעס פון בית-עולם און מקוה. אין גראַדע אויפ'ן סמך פון די דאָזיגע 2 פּאָזיציעס וועט מען מן הסתמא וועלען פערגרעסערן דעם עטאַט. אין דער צייט, וואָס בלויז פון דעם איינעם חודש, וואָס די מקוה און בית-עולם געפינען זיך אונטער דער קהלה, קען מען פון פאַראויס האָבען א בעגריף, אַז די הכנסות פון די נייע 2 מקורות זענען נישט און וועלען נישט זיין אזוי גרויס ווי מ'האָט זיך פאָרגעשטעלט, אָדער געוואָלט פאָרשטעלען. דערפאַר מוז מען ביים צוזאַמענשטעלען דעם היי-יעהריגען בודזשעט, זיין זעהר פאָרזיכטיג.

ס'קענען נאָך אנגעוויזען ווערען פיעל אנדערע פעהלערן, וואָס ווערען בעוואוסטזיניג בעגאַנגען. אזוי צ. ב. אַנשטאַט צו געבען א הוספה די פון יאָהרען לאַנג קוואַליפיצירטע בעאַמטע, וועלכע שמאַכטען אין נויט און אין הונגער, אַנגאַזשירט מען יעדעס יאָהר נייע בעאַמטע. דאָס וועקסעל-סיסטעם, וואָס איז לעצטענס איינגעפיהרט געוואָרען צו נעמען פאַר'ן עטאַט, פון וועלכע די קהלה פערלירט א געוויסען טהייל א. אַז. וו. די אַלע פעהלערן מוזען און דאַרפען אונבעדינגט ביים בעטראַכטען דעם היי-יעהריגען בודזשעט אויסגעמיטען ווערען. דעמאָלט וועט דער בודזשעט זיין א רעאַלער, א ווירטשאַפטליכער, געגען וועלכען געוויסע מיטגלידער פון אידישען ראַטמענער-„קאָלאָ", וועלען נישט דאַרפען אינטערווענירען (וויבען דעם א צווייט מאָהל) און די אידישע קהלה, אַלס די פּראַקטישע יורידישע פאָרשטעהערין פון קעלצער אידענטום, וועט ווייטער, ווי ביז איצט, קענען פיהרען איהר ארבייט לטובת דער אידישער בעפעלקערונג בכלל און די אידישע אינסטיטוציעס בפרט.

א דאָזאר.

ווער זענען די 4 קעלצער דעלעגאַטען צום 9-טען ציוניסטישען לאַנדעס-צוזאַמענפאָהר?

אויפ'ן סמך פון אַרט. 9 פון וואהל-רעגלאַמין זענען אין קעלץ, צוליב דער פערשטענדיגונג, וואָס איז פאָרגעקומען צווישען די ציוניסטישע גרופּירונגען פון „על-המשמר", רעוויזיאָניסטען, אונאַבהענגיגע און „עת-לבנות" — קיין וואהלען נישט פאָרגעקומען און די 4 מאַנדאַטען, וואָס די הויפּט-וואהל-קאָמיסיע האָט אנערקענט פאַר אונזער שטאָדט, זענען אויפ'ן סמך פון א הסכם פון ציונ. קאָמיטעט פערטיילט געוואָרען אויף פאָלגענדען אופן: „על-המשמר", אינאַבהענגיגע און „עת-לבנות" האָבען בעקומען 2 מאַנדאַטען און די רעוויזיאָניסטען — 2 מאַנדאַטען. די דעלעגאַטען פון „על-המשמר", אונאַבהענגיגע און „עת-לבנות" זענען די ה"ה: א. ערליך, י. מ. רייזמאַן און ח. זיעלאָני. די דעלעגאַטען פון די רעוויזיאָניסטען זענען די ה"ה: דוד ראָזענבערג, משה קלינגבייל און ל. קאַפּף.

מתנה פון קיעלצער „קרן-קימת"-קאָמיטעט פאַר דעפּוטאַט גרינבוים.

צוליעב'ן 50-יעהריגען יובילעאום פון דעפּוטאַט יצחק גרינבוים האָט דער היגער „קרן-קימת"-קאָמיטעט איבערגעשיקט דעם דעפּוטאַט גרינבוים א דיפּלאָם אויף 10 בוימער, וואָס זענען אויף זיין נאָמען געפלאַנצט געוואָרען אין יער הערצל אין ארץ-ישראל, וואו דעפּוטאַט גרינבוים וועט זיך בקרוב בעזוכען.

די דאָזיגע בעשיידענע מתנה פון „קרן-קינת" וועט דורך איינעם פון די היגע דעלעגאַטען צום 9-טען ציוניסטישען לאַנדעס-צוזאַמענפאָהר איבערגעגעבען ווערען דעם דעפּוטאַט גרינבוים אויף דער גרינבוים-אַקאַדעמיע, וואָס קומט פאַר היינטיגען שבת-צונאַכט'ס אין וואַרשא.

ערקלערונג פון רעדאַקציאָנס-קאָלעגיום פון „ראַדאָמער-קעלצער לעבען" וועגען די אונטערהאַנדלונגען פון „לינת-הצדק" מיט די אידישע דאָקטוירים.

וועלענדיג צוזאַמען מיט דער גאַנצער אידישער געזעלשאַפט אין קעלץ, אַז די אונטערהאַנדלונגען, וואָס ווערען איצט געפיהרט דורכ'ן „לינת-הצדק" מיט די אידישע דאָקטוירים, זאָלען פערענדיגט ווערען מיט א גינסטיגען רעזולטאַט פאַר'ן „לינת-הצדק", ערקלערען מיר, אַז דאָס ארטיקעל וועגען „לינת הצדק", וואָס איז געוועזען פערעפענטליכט אין פאָריגען נומער פון צייטונג איז, אַלס א געזעלשאַפטליכער ענין, געשריבען געוואָרען מיט'ן הסכם פון גאַנצען קאָלעגיום, אָהן דער מינדעסטער ידיעה פון דער פערוואַלטונג פון „לינת-הצדק" און אָהן דעם וויסען פון די פערוואַלטונגס-מיטגליעדער. מיט דעם ארטיקעל זענען מיר נאָר אויסען געוועזען, אַז די אונטערהאַנדלונגען זאָלען וואָס שנעלער פערענדיגט ווערען, כדי די אָרימע אידישע קראַנקע זאָלען נישט דאַרפען ליידען. מיר מאַכען נישט קיין שום אויסנאַהם און מיר שטעלען נישט העכער איין יודישען דאָקטאָר פאַר'ן אַנדערען. מיר בעציהען זיך מיט יראת הכבוד צו יעדען אידישען דאָקטאָר, און מיר האָפען, אַז אַלע אידישע דאָקטוירים צוזאַמען, וועלען מיטהעלפען, אַז די אונטערהאַנדלונגען זאָלען פערענדיגט ווערען מיט א גוטען רעזולטאַט צום רוהם פאַר זיי און פאַר דער גאַנצער אידישער געזעלשאַפט.

דאָס רעדאַקציאָס-קאָלעגיום
פון „ראַדאָמער-קעלצער לעבען"
— אין קעלץ. —

דעם ה' משה בערגמאן
צו די התונה מיט פרל.
לובא ווארשאווסקא
ווינשען א הערצליכען מזל-טוב.
יהושע און מאיר בוים.

א הארציגען מזל-טוב
ווינש איך דעם ה'
בנימין הירשענשטראוס
מיט די פרל. גוטמאן.
יהושע בוים.

KINO „NOWE CZARY“ w Radomiu

טעלעגראם!

די שטיפערקע און די נאאיווע
די ליבע-שטרעבערין, די בילד שעהנע, ענטציקענדע

Janet Gaynor

אלס קריסטינא
פון מאנטאג דעם 6-טען ה. ח.
אין קינא „נייער טשארי".

Angielskie pasy napędne

(skórzane, wielbłądzie, Balata)

marki: *Barrow, Hepburn & Gale* L. t. d. LONDON

Jen. repr. na Polskę i w m. Gdańsk

SP. AG. „BELTING“

(wł. Biger i Piwko)

WARSZAWA, Żórawia 42

tel. 290-84, 240-32.

די דירעקציע פון גימנאזיום

פשיאטשול ווידזי (מיט רעגי-רונגס-רעכט)

מאכט עפענטליך בעקאנט, אז די עגזאמענס פאר נייע אריינ-טרעטענדע וועלען פארקומען זונטאג דעם 12 סטיטשען 1930 צו אלע קלאסען, אויסער 7-טע און 8-טע.
איינשרייבונגען נעמט אן די קאנצעלאריע פון גימנאזיום (קילינסקי 13) אין די אמט-שעה'ן.
צו די ביטע בעדארף מען ביילעגען א מעטריקע, א בעשייניגונג אימפוס, עווענטועל א שול-צייגניש.

דירעקציע.

אכטונג.

דערמיט האב איך דעם כבוד צו קאמוניקירען, דאס נאכ'ן ליקווידירען די אבטיילונג פון מיין טאפעציר-אנשטאלט אויף דער פטאשיק-גאס נ. 10 האב איך געעפענט דעם 1-ען סטיציען 1930

א ערשטקלאסיגען טאפעציר-אנשטאלט

קעלץ, דוזשא 23 (פראנצאווע געוועלב).

איך עמפפעהלע די ג. קליענטעלע פאלגענדע אייגענע אויסארביטונגען: אטאמאנעס, קאזעטקעס, מאטראצען, שלאף-בענק, און סגעבויטע

שטוהלען — אויף די נידריגסטע פרייזען.

די לאנגיעהריגע פראפעסיאנעלע פראקטיק, ווי אויך די אנערקענונג, וואס איך האב זיך ערווארבען אין אונזער שטאדט, גיבען מיר די גא-ראנטיע. אז איך וועל פולשטענדיג צופרידענשטעלען אלע פערלאנגען פון דער ג. קליענטעלע.

כ'האף, אז די ג. קונדשאפט וועט מיך בעשענקען מיט איהרע בעשטעלונגען.

מיט אכטונג א. פאסטיגנקי קעלץ.

די געזעלש. „עזרה" דריקט אויס מיטגעפיהל
דעם ה' יצחק דוד זילבערבערג
צום פריהצייטיגען טויט
פון זיין פרוי
פייגע ז"ל
גלייכצייטיג דאנקט מען דעם ה' זילבערבערג פאר דער צוגעשיקטער נדבה אין דער סומע זל. 100 (הונדערט) צום אנדענקען פון זיין פערשטארבענער פרוי.

זייענדיג אין באנק „ספולעק זאראבקא-וויך" האט ווער אויסגעטוישט
א פאקען היטעל
איבערלאזענדיג זיינס, פערטוישענדיג אויף מיינס א פוטערן היטעל
איך בעט דערמיט דעם ג. פינדער זיך צו מעלדען צום ה' פשעדנאוועק
ווארשאווסקי 8 — געגען בעלאהנונג.

אויפפאדערונג

די חברה אהבת רעים אין ראדאם ווענדען זיך מיט א הייסען אפעל צו די מענשען, וועלכע זענען שולדיג געבליבען דעם פלוצלינג פערשטארבענעם ה' אברהם אלי' צוקער ז"ל שכר-לימוד, אדער וואס האבען גענומען סחורה און האבען נאך נישט בעצאהלט זאלען מעלדען זייערע חובות צום פערשטארבענעמ'ס א ידעם ה' שלמה פיינגאלד לובלינער № 3 און אין דעם זכות וועלען זיי אבגעהיטען ווערען פון צער און ע"נ.

מיט אכטונג חברה אהבת רעים אין ראדאם.

עס האבען זיך שוין געמאלדען וועגען זייערע חובות די ה"ה חיים בירענבוים, דוד פאטאשניק, משה ראזענבוים און ישראל צווייגענבערג, וועלכע מיר דאנקען.

Zakład Ogrodniczy Miejski

poleca po cenach przystępnych kwiaty doniczkowe i cięte. Zgłoszenia bezpośrednio do Zakładu przy ul. 1-go Maja, lub do Wydziału Gospodarczego ul. Basenowa № 20, telefon 562.

Kino „ŚWIT“ Teatr

Od dnia 30 grudnia i dni następnych

Lon Chaney

w dramacie pod tytułem

GŁOS z ZAŚWIATA

Nad program!

Szalony Książę

Kino NOWE CZARY Teatr

Od poniedziałku dn. 30 grudnia 1929 r.

Płodność

Fascynujący dramat w-g najśmielszej powieści

Emila Zoli

—— W rolach głównych ——

Gabriel Gabrio i inn.

Kino ODEON Teatr

Od poniedziałku 30 grudnia 1929 r.

PRAWO MĘŻA

z uroczą BILLIE DOVE

—— oraz ——

Korsarz mórz południowych

Redaktor Ch. M. Herc Drukarnia Wyd. „Radomer-Kielcer Leben“ Radom, Sawarlkowska 20